

Bojan Goja

Novi podaci o zlataru Stefanu Piazzu

Bojan Goja
Ministarstvo kulture - Uprava za zaštitu kulturne baštine
Konzervatorski odjel u Zadru
Ilije Smiljanića 3
HR - 23 000 Zadar

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
Primljen / Received: 26. 1. 2011.
Prihvaćen / Accepted: 25. 2. 2011.
UDK: 739.1(497.5 Zadar)"15/17"Piazza, S

U radu se na temelju novih arhivskih istraživanja iznose do sada nepoznati podaci o djelatnosti zlatara Stefana Piazzu u Zadru. Od njega je bratovština Bl. Dj. Marije od Snijega iz crkve Sv. Donata, 1691. godine naručila izradu srebrnog pokrova za stariju sliku Bogorodice s Djetetom. Osim srebrnog svijećnjaka iz 1691. godine, Piazza je za bratovštinu Sv. Jeronima iz crkve Sv. Šime tijekom 1692. i 1693. godine izradio i veći broj drugih zlatarskih predmeta, uglavnom liturgijske namjene [srebrni lik Krista, korice za matrikulu, kalež i pliticu od pozlaćenog srebra, srebrno škropilo, četiri srebrna svijećnjaka i predočnicu (pax)]. Stefano Piazza bio je član bratovštine Sv. Silvestra koja je imala sjedište u istoimenoj zadarskoj crkvi, a umro je u Veneciji dana 28. rujna 1703. godine. Njegov sin Francesco (Zadar, 21. prosinca 1684. - 17. rujna 1721.) također se u izvorima spominje kao zlatar. Donose se i drugi arhivski podaci iz njegovog života i djelovanja, također i podaci o drugim članovima obitelji Piazza, te još nekim zlatarima koji su djelovali u Zadru krajem 16. i tijekom 17. i 18. stoljeća.

Ključne riječi: Zadar, zlatarstvo, Stefano Piazza, 16. stoljeće, 17. stoljeće, 18. stoljeće

Tijekom 16., 17. i 18. stoljeća mnoge se romaničke ili gotičke slike Bogorodice s Djetetom, postajući s vremenom, u odnosu na novi likovni govor, zastarjele - a u želji da ih se na taj način primjereno čuva i časti - ukrašavaju srebrnim pokrovima. Ti pokrovi prekrivaju gotovo čitavu površinu slike ostavljajući vidljivima tek lica ili ruke naslikanih likova, dok se ostatak pokrivena slika ponavlja u srebrnom pokrovu, koji ponekad, umjesto da naslikani prizor oponaša doslovno, biva usklađen s tadašnjim stilskim govorom.¹ Nekoliko se takvih dragocjenih zlatarskih radova sačuvalo i u Zadru. Neki od njih naručeni su u venecijanskim zlatarskim radionicama, no sačuvani su i pokrovi koji su djela domaćih zlatara. Matej i Luka Boričević, za triptih Gospe od Varoši u crkvi Sv. Šime, izradili su 1564. godine pokrov za središnje polje s likom Bogorodice s Djetetom, dok je Matej Boričević 1570. godine izradio pokrov i za lik Sv. Mateja.² Srebrni pokrov za ikonu Naviještene Gospe, a prema narudžbi bratovštine drvodjelaca sa sjedištem u crkvi Sv. Petra Starog, izradio je 1597. godine zlatar Stefano Venzon.³ Pokrov za romaničku ikonu Bogorodice s Djetetom koja je bila smještena u crkvi Sv. Marije Velike do njenog rušenja 1570. godine, nakon čega je prenesena u crkvu Sv. Donata, a 1798. godine u katedralu, dao je 1670. godine kod venecijanskih zlatara izraditi zadarski

arhiđakon i povjesničar Valerij de Ponte.⁴ Pokrov za sliku Bogorodice s Djetetom Blaža Jurjeva, iz crkve Gospe od Zdravlja (Kaštela), prema utisnutim se venecijanskim puncama može okvirno datirati između 1681. i 1706. godine.⁵ U riznici samostana Sv. Frane izložen je srebrni pokrov koji je uz puncu krilatog lava - oznaku Mletačke Republike, označen i kontrolnom puncom "del Pubblico sazador Zuanne Premuda", dokumentiranom između 1712. i 1749. godine, pa ona određuje i vrijeme izrade pokrova.⁶

Srebrnim je pokrovom bila prekrivena i starija slika Bogorodice ("[...] una antichissima e divotissima imagine, tutta di lama d'argento coperta, di prezioso lavoro [...]") koju je štovala laička bratovština Bl. Dj. Marije od Snijega. Bratovština je bila vezana uz galeriju crkve Sv. Donata, te je po njoj zvana i *dell'Oratorio*, a u središnjoj je apsidi imala i svoj mramorni oltar. Osnovana 1688. godine, prestala je postojati sredinom 18. stoljeća zbog manjka bratima. Njezini su članovi bili ugledni građani, a glavna joj je zadaća bila iskazivanje pobožnosti prema Bogorodici.⁷ Bratovština je, vjerojatno nešto prije 1675. godine kada se u vezi s istim radovima spominje i njegov sin Francesco, s venecijanskim arhitektom i oltaristom Gerolamom Garzottijem ugovorila izgradnju novog mramornog oltara, na kojem je trebala biti izložena starija

Gospina slika. Ugovor s Garzottijem sklapaju Antonio Ferrari, Zanello Armani i Francesco Lantana, prokurator gradnje oltara. Odredbe ugovora pružaju dosta podataka na temelju kojih se prilično vjerno može rekonstruirati izgled oltara Bl. Gospe od Snijega. Nad menzom su se uzdizala najvjerojatnije dva mramorna stupa s kapitelima od bijelog mramora, a između njih se pružao friz. Uokolo Gospine slike bio je okvir od mramora vrste *mandolato*, a oko njega još jedan okvir od bijelog i crnog kamena. Iznad i ispod Gospine slike bio je po jedan kerubin od finog bijelog mramora s kamenim festonima. Oltar je bio ukrašen mramornim inkrustacijama. Iznad oltara, između obrata prekinutog polukružnog zabata, bio je postavljen ukras od crnog kamena s prigodnim natpisom.⁸

Zahvaljujući arhivskim izvorima, uz autore oltara, poznat nam je i zlatar kod kojega je bratovština Bl. Dj. Marije od Snijega naručila izradu srebrnog pokrova za sliku Bogorodice. Bio je to “[...] Signor Stefano Piazza oreffice di questa Citta [...]” s kojim su dana 10. ožujka 1691. godine “[...] Marchiol del quondam Signor Capitan Francesco Marchi Retor [...]” i “[...] Pietro Ferrari è Gerolimo Mori Conseglieri della Pia Compagnia della Beata Vergine dell Oratorio in San Donato di sopra [...]” dogovorili nabavu srebrne ploče čija je veličina trebala odgovarati mjerama iz crteža, a kojom se imala pokriti slika Bogorodice. Budući da bratovština zbog nestašice sredstava nije imala dovoljno novca za njegovu izradu, Piazza je srebrnu ploču trebao nabaviti u Veneciji i doraditi je o svom trošku, koji mu se kasnije morao nadoknaditi. Prema zapisu se nadalje može zaključiti da je Stefano Piazza od srebrne ploče trebao izvući što je moguće tanji pokrov i ukrasiti ga odgovarajućim prikazom (Prilog). Radnje oko izrade srebrnog pokrova, vjerojatno zbog pomanjkanja novca, potrajale su, sudeći prema sačuvanim dokumentima, i tijekom idućih nekoliko godina. Priznanicom od 10. listopada 1693. Piazza potvrđuje da je od Pietra Ferrarija, koji je potpisan i na prethodnom dokumentu, primio 40 srebrnih dukata za pokrov. U priznanici od 25. svibnja 1694. izjavljuje da je za isti posao primio još 70 srebrnih dukata. Dana 5. srpnja 1694. godine potvrđuje da je primio još 25 srebrnih dukata za izradu pokrova Bogorodičine odjeće, kao i za njegov prijevoz i ukrašavanje.⁹ Iz sljedećeg se dokumenta, naslovljenoga s “Copia di Lettera si ritrova in mano del Signor Stefano Piazza”, mogu doznati još neki detalji o pokrovu koji je izrađen od srebrne ploče nabavljene u Veneciji i poslana u Zadar, gdje ju je Piazza dovršio i ukraasio.¹⁰ No, iako su nam poznata imena oltarista i zlatara koji su ih pobožnošću i zalaganjem bratima izradili, oltaru bratovštine Bl. Dj. Marije od Snijega i Gospinoj slici sa srebrnim pokrovom, koja je na njemu bila izložena, danas nema traga. Moguće je da su, zajedno s drugim dobrima koja je posjedovala bratovština,

razasuti već tijekom prvih godina po njenu gašenju, ili su dijelili sudbinu ostalog inventara crkve Sv. Donata koji je, nakon što je 1798. godine crkva desakralizirana i pretvorena u skladište, prenesen u zadarsku katedralu.¹¹

No, tijekom 18. stoljeća arhivski izvori višekratno bilježe kako su slika i pokrov bili postavljeni na oltaru. Tako se u popisu dobara bratovštine Bl. Gospe od Snijega, sastavljenom 15. ožujka 1727. godine, slika i pokrov navode kao “L’Imagine della Beata Vergine sopra L’Altare dell’Oratorio coperta di Lama d’Argento.”¹² Piazzin je pokrov i dana 30. kolovoza 1745. godine bio na svom mjestu, kada je izvjesni zlatar Rado bio plaćen za čišćenje srebrnog pokrova, dvaju kaleža, dviju kruna i predočnice. Tom je prilikom zabilježeno i kako srebrni pokrov teži 90 unci.¹³ Zlatar Giuseppe (Josip) Rado spominje se 1763. godine kao gaštald i dekan bratovštine zlatara u Zadru, te se vjerojatno u oba navedena slučaja radi o istoj osobi.¹⁴ On je za bratovštinu Presvetog Sakramenta u crkvi Sv. Šime popravio srebrni viseći svijećnjak, za što mu je dana 12. travnja 1723. godine isplaćeno 12 cekina.¹⁵ Kao gaštald se Giuseppe Rado potpisuje i u jednoj procjeni od 2. svibnja 1737. godine, a uz njega je naveden i zlatar Valerio Costioli.¹⁶ Vjerojatno se na našega majstora odnosi zapis iz kojeg slijedi kako je Giuseppe Rado umro 15. lipnja 1770. godine u Zadru, u približno 78. godini života, i kako je sahranjen u crkvi Sv. Marije.¹⁷ Pokrov se spominje i u popisu dobara bratovštine Bl. Gospe od Snijega, sastavljenom 15. ožujka 1748. godine, gdje se “Sopra l’Altare della Beata Vergine”, uz druge predmete, navodi i “Un’Imagine della Beata Vergine coperta di lama d’argento pesa onze 90 - n° 1.”¹⁸

Budući da se ni slika ni pokrov nisu sačuvali, nije nam poznat njihov izgled, no nema sumnje da je srebrni pokrov bio izrađen na sličan način kao i opisani pokrovi koje nalazimo u Zadru, dakle da je prekrivao veći dio slike ostavljajući vidljivima tek lica i ruke naslikanih likova.

Djelovanje zlatara po imenu Stefano Piazza u Zadru već je zabilježeno u starijoj literaturi. Zadarski kanonik i crkveni povjesničar Carlo Federico Bianchi (1809. - 1891.) navodi kako je Stefano Piazza 1732. godine izradio srebrni pokrov i za gotičku sliku Bogorodice s Djetetom (Gospa Maslinska) Paola Veneziana, tada još uvijek postavljenu na glavnom oltaru crkve Uznesenja Bl. Dj. Marije na zadarskom predjelu Belafuža. Prema Bianchiju, na pokrovu je sa strana bilo upisano: “JOANNES JVROVICH BENEFICIATVS FIERI FECIT SVMPTIBVS FIDELIVM ANNO DNI MDCCXXXII. PER MANVS STEPHANI PIAZZA AVRIFICIS”. U donjem je dijelu pokrova kasnije dodana srebrna pločica s natpisom: “SIMEON JVROVICH BENEFICIATUS IN OBSEQVIVIM B. V. M. AERE PROPRIO FIERI FECIT ANNO DNI MDCCLXXVII”.

Taj je srebrni pokrov na Badnjak 1876. godine ukraden, pa je tadašnji dobročinitelj crkve, spomenuti C. F. Bianchi, od zadarskog zlatara Leona Radmana naručio novi, koji je i danas izložen na oltaru.¹⁹ Bianchijev je zapis, ako se odnosi na istoga zlatara Stefana Piazzu uposlenog od strane bratovštine Bl. Gospe od Snijega, u suprotnosti sa arhivskim podacima prema kojima je zlatar Stefano Piazza 1732. godine bio mrtav već gotovo tri desetljeća. Naime, zlatar Stefano Piazza bio je član zadarske bratovštine Sv. Silvestra (zvane i *della Pietà e della Misericordia*) sa sjedištem u istoimenoj zadarskoj crkvi.²⁰ Ti su podaci zabilježeni u popisu bratima, koji se bilježio od 21. prosinca 1659. godine, gdje je uz datum 29. listopada 1679. upisano da Stefano Piazza toga dana postaje član bratovštine popunivši mjesto pok. Lorenza Cortinorcija, preminulog 30. kolovoza te godine. Uz navedeni je zapis naknadno zabilježeno kako je taj isti Stefano Piazza preminuo u Veneciji 7. rujna 1703. godine.²¹ Nedugo potom, dana 21. prosinca 1703. godine, na mjesto Stefana Piazzu kao bratim izabran je njegov sin Francesco, koji je umro 17. rujna 1721. godine, kako to svjedoči naknadna zabilješka.²² Taj je podatak zabilježen i u maticama župe Sv. Stošije u Zadru gdje stoji da je Francesco Piazza, starosti oko 36 godina, preminuo 18. rujna 1721. godine, i da je sahranjen u crkvi Sv. Frane.²³ Znamo i da je rođen u Zadru dana 21. prosinca 1684. godine, da je na krštenju 2. siječnja 1685. godine dobio ime Francesco i da su mu kao roditelji zabilježeni “[...] Signor Stefano Piazza, et della Signora Maria Cortinorci...[...]”.²⁴ Da je navedeni Stefano Piazza, član bratovštine Sv. Silvestra zanimanjem bio zlatar, svjedoče drugi arhivski dokumenti vezani uz djelovanje ove bratovštine. Piazza je 1690. godine kao gaštald izradio popis srebrnine u posjedu bratovštine, odnosno njenih 25 tzv. *Governatora*, a o kojima je dalje imao skrbiti naredni gaštald Tomaso Tomasoni. Zapisano je kako su relikvijari i drugi predmeti od srebra popisani i izvagani, što je uradio sam gore navedeni “[...] Signor Stefano orefice [...]”.²⁵

Na ovom mjestu treba napomenuti da se u Zadru upravo tih godina spominje zlatar Francesco Piazza, koji je imao suprugu Zuannu Zanchi. Njima se u Zadru 13. studenog 1709. godine rodila kći Maria, koja je krštena 2. prosinca iste godine.²⁶ U vezi s djelatnošću zlatara po imenu Piazza, važno je navesti podatak prema kojem je Francescu Piazzu i njegovoj supruzi Zuanni Zanchi dana 12. prosinca 1710. godine rođen sin, koji je na krštenju 29. prosinca 1710. godine dobio ime Steffano Damaso.²⁷ Francesco Piazza i Zuanna Zanchi u sljedećim su godinama imali još djece: Girolima Tomasina rođena je u prosincu 1711. godine a krštena 3. siječnja 1712. godine;²⁸ Ellena Eudisia rođena je 11. ožujka a krštena 14. ožujka

1714. godine;²⁹ Benedetta Eugenia rođena je 21. ožujka a krštena 8. travnja 1715. godine;³⁰ Felicità Zuanna rođena je 13. siječnja a krštena 8. veljače 1717. godine;³¹ Francesco Fortunato rođen je 11. srpnja a kršten 5. prosinca 1718. godine;³² Zuanne Antonio rođen je 26. prosinca a kršten 28. prosinca 1720. godine.³³

Vratimo se za sada ponovno “našemu” zlataru Stefanu Piazzu, za kojeg smo utvrdili da je umro dana 7. rujna 1703. godine u Veneciji te da je imao sina Francesca (Zadar, 21. prosinca 1684. - 17. rujna 1721.). Istih godina kada je bio uposlen od strane bratovštine Bl. Gospe od Snijega, Stefano Piazza je radio i za bratovštinu Sv. Jeronima. Od ranije je poznat podatak da je Stefano Piazza 1691. godine, za vrijeme uprave generalnog providura Alessandra Molina (1689. - 1692.), izradio srebrnu svjetiljku za mramorni oltar Sv. Jeronima, koji je u crkvi Sv. Šimuna podigla i o njemu skrbila bratovština hrvatskih i albanskih vojnika u službi Mletačke Republike, osnovana 1675. godine u Zadru.³⁴ No, prema zapisima iz rukopisne knjige “REGISTRO DELLE ADMINISTRATIONI DE SIGNORI SIGNORI GOVERNATORI DI SAN GEROLIMO DELLA NATION OLTRAMARINNA IN DALMATIA ET ALBANIA” navedeni svijećnjak nije bio jedini predmet koji je od njega naručila ova bratovština.³⁵ Među brojnim drugim troškovima koji se odnose na uređenje i opremanje oltara, Piazzu je 14. travnja 1692. godine isplaćen novac za izradu Krista od srebra i matrikule.³⁶ Sutradan mu je isplaćeno za kaleži i pliticu od pozlaćenog srebra kao i za srebrno škropilo.³⁷ Dana 6. lipnja 1692. godine nadoknađeni su mu troškovi za izradu srebrnog Kristova lika i matrikule,³⁸ a istoga dana zabilježen je i trošak za izradu Kristova postolja.³⁹ Dana 5. rujna iste godine majstoru je Piazzu plaćeno za izradu četiri srebrna svijećnjaka,⁴⁰ a ti se troškovi ponovno navode 10. prosinca 1692. godine,⁴¹ pa opet 16. siječnja 1693. godine.⁴² Ostatak iznosa za svijećnjake naveden je dana 10. veljače 1693. godine.⁴³ Dana 4. svibnja 1693. godine plaćen mu je dio troškova za predočnicu (*pax*),⁴⁴ a 10. kolovoza 1693. godine isplaćen mu je ostatak.⁴⁵ Nije poznato je li neki od navedenih predmeta sačuvan kada je početkom francuske uprave u Dalmaciji, zbog izmijenjenih političkih prilika i preustroja dotadašnjih vojnih postrojbi, bratovština Sv. Jeronima (oko 1805. godine) konačno prestala postojati.⁴⁶ U narednim je godinama vjerojatno izgubljen i njezin inventar, pa su izneseni podaci o naručenim predmetima vrijedno svjedočanstvo o brizi i zalaganju članova da svoju bratovštinu opreme novim liturgijskim priborom i drugim umjetninama izrađenima od srebra. U nastojanju da si predočimo izgled pojedinih predmeta što ih je Piazza izradio za bratovštinu, našu ćemo pažnju najprije usmjeriti prema Kotoru i moćniku tamošnje katedrale Sv. Tripuna, gdje se čuva prikaz Krista izrađen od lijevanog srebra.

Figura je prikazana do bokova, raširenih ruku u formi *Imago pietatis*. Datira se u početak 18. stoljeća (oko 1700. godine) i vjerojatno je izrađena u nekoj od venecijanskih zlatarskih radionica, a za posebnih se prilika izlaže na srebrnom oltaru u katedrali.⁴⁷ Sličnu se figuru Krista, u nekoj svečanosti važnoj za članove bratovštine, može zamisliti kako na pripadajućem postolju stoji izložena na zadarskom oltaru Sv. Jeronima. Što se tiče troškova za "madregolu", možemo tek pretpostaviti da se radilo o izradi ukrasnog okova za korice matrikule bratovštine Sv. Jeronima.⁴⁸ Za usporedbu, iako im po vremenu nastanka prethodi stotinjak godina, mogu poslužiti dva para korica sačuvana u Zadru, a vrijedi ih spomenuti i iz razloga jer se u oba slučaja također radi o djelima zadarskih zlatara. Okovi korica za matrikulu bratovštine Sv. Sakramenta, s reljefnim prikazima Uskrslog Krista i Bogorodice s Djetetom na prijestolju, pripisane su neznanom zadarskom zlataru iz druge polovice 16. stoljeća.⁴⁹ Već spomenuti zlatar Stefano Venzon izradio je 1588. godine i korice za matrikulu bratovštine svećenika ukrašene reljefnim likovima Sv. Stjepana i Bogorodice s Djetetom.⁵⁰ Zlatara Stefana Venzona spominju i arhivski dokumenti iz toga vremena. U dokumentu od dana 1. prosinca 1588. godine naveden je "[...] mistro Stefano Venzon orese [...]" kao svjedok.⁵¹ Dana 6. siječnja 1589. godine u vezi s kupovinom zemljišta spominje se kao "[...] mistro Stefano Venzon quondam mistro Zuanne orese habitante à Zara [...]".⁵² Znači da je i njegov otac Zuanne, o kojem do sada nije bilo podataka, zanimanjem bio zlatar. Zna se da je i bratovština Sv. Silvestra imala dvije matrikule, ali nije bio poznat izgled njihova okova.⁵³ Vjerojatno je jedna od te dvije matrikule u navedenim popisima srebrnine u vlasništvu bratovštine Sv. Silvestra dva puta zabilježena (drugi popis datiran je u 1694. godinu) i opisana, te tako znamo da je i ona imala bogat ukras: bila je presvučena grimiznim baršunom i obložena srebrnim pozlaćenim okovom, pri čemu je na jednoj strani bio lik Sv. Marka a na drugoj lik Sv. Silvestra, oba izrađena od pozlaćenog srebra, dok su na uglovima i rubovima bile rozete i kopče.⁵⁴

Na temelju izloženih arhivskih podataka ne bi trebalo biti sumnje da je srebrni pokrov za bratovštinu Bl. Gospe od Snijega i niz predmeta za bratovštinu Sv. Jeronima izradio isti onaj zlatar Stefano Piazza koji je 1679. godine postao član bratovštine Sv. Silvestra, a 1690. godine i njezin gaštald, i koji je 28. rujna 1703. godine preminuo u Veneciji, pa trenutno ostaje neriješeno tko je i kada izradio pokrov za sliku Gospe Maslinske, koji je prema Bianchiju izrađen 1732. godine. Moguće je da je to bio spomenuti Steffano Damaso (Francesca) Piazza, rođen 12. prosinca 1710. godine - o kojem nema za sada drugih podataka, a koji se možda, poput svojega oca, također bavio zlatarstvom - a moguće i da se radilo o nekom

drugom zlataru istoga imena, iz iste ili šire obitelji. Još se jedan važan zaključak može izvesti iz svih navedenih podataka, a to je da su Francesco Piazza (Zadar, 21. prosinca 1684. - 17. rujna 1721.) i Francesco Piazza koji je imao suprugu Zuannu Zanchi i sina Steffana Damasa, rođenog 12. prosinca 1710. godine, jedna te ista osoba, drugim riječima, da je "naš" zlatar Stefano Piazza otac tog istog zlatara Francesca i djed Steffana Damasa.

Zlatar Francesco Piazza u spisima je zadarskih bilježnika u dva navrata dana 16. lipnja 1708. godine zabilježen i kao svjedok. Navedeni su dokumenti sastavljeni u njegovoj radionici, no nije poblizje određen i njezin položaj u gradu.⁵⁵

Budući da se djelima zlatara Stefana Piazzu (? - Venecija, 7. rujna, 1703.) na žalost izgubio svaki trag, bez obzira na popriličan broj dokumentiranih zlatarskih radova i raznolik opus, ne možemo ništa reći o njegovoj zanatskoj vještini i mogućim umjetničkim dosezima, no može se ustvrditi da je bio ugledan majstor kojemu su se zbog njegove sposobnosti izrade raznolikih predmeta domaći naručitelji često i rado obraćali.⁵⁶ Arhivski dokumenti spominju Stefana Piazzu i u vezi s drugim poslovima kakvima su se u svakodnevnom životu, uz proizvodnju umjetnina i predmeta različite namjene za zahtjevnije naručitelje, obično bavili zlatari. Svojim je potpisima u dvije "dote", prve od dana 4. siječnja 1701. godine ("Stefano Piazza orefice") i druge od 15. siječnja 1701. godine ("Io Stefano Piazza orefice"), ovjerio da je izvršio procjenu vrijednosti popisane zlatnine i srebrnine,⁵⁷ a da se radi o istoj osobi od koje bratovština Bl. Dj. Marije od Snijega naručuje srebrni pokrov za sliku može se zaključiti usporedbom sva tri majstorova potpisa, koji su istovjetni.

Pri kraju ovoga rada, nastojeći da se brojni izloženi arhivski podaci dodatno razjasne i povežu, u vezi sa zlatarima Stefanom Piazzom (? - Venecija, 7. rujna 1703.) i njegovim sinom Francescom (Zadar, 21. prosinca 1684. - 17. rujna 1721.), treba navesti još neke činjenice koje mogu pomoći u budućim istraživanjima njihove djelatnosti, te utvrđivanju njihova porijekla i obiteljskih odnosa s drugim majstorima istoga prezimena. Ne bi trebalo biti sumnje da se upravo majstoru Stefanu (? - Venecija, 7. rujna 1703.), navedenom kao "[...] Signor Stefan Piazza Orefice [...]", dana 27. siječnja 1701. godine u Zadru kći Madalena udaje za serdara Lazara Smiljanovića.⁵⁸ Gotovo pola stoljeća ranije, dana 31. siječnja 1652. godine, u jednom se dokumentu u Zadru spominje "[...] Francesco Piazza quondam Steffano da Bresa orese habitante in questa Città [...]"⁵⁹ Moguće je da se radi o mjestu Bressa blizu Udina u Friuliju. Vjerojatno se taj isti Francesco Piazza javlja kao svjedok u Zadru u jednom dokumentu od 1. svibnja 1652. godine gdje je naveden kao "[...]"

Francesco Piazza orese habitante in questa Città [...]”⁶⁰ Nekoliko se godina kasnije u Zadru, dana 22. studenog 1668. godine, spominje “[...] Francesco Piazza quondam Steffano da Trevi giuridizion di Millan orese habitante in questa Città [...]”. Dokument je sastavljen u “[...] Casa dell’habitazione del sudetto Signor Piazza posta in Strada Larga in confin di Santi 40 Martiri [...]”.⁶¹ Iako su kao mjesta njegova podrijetla navedena dva različita lokaliteta na području današnje sjeverne Italije, može se pretpostaviti da se u sva tri slučaja radi o istom zlataru Francescu Piazzu pok. Steffana, koji se u nekom trenutku - a svakako nešto ranije ili na samom početku 1652. godine - doselio u Zadar. S obzirom na godine kada se prvi puta spominje u Zadru, to nikako ne bi mogao biti zlatar Francesco Piazza (Zadar, 21. prosinca 1684. - 17. rujna 1721.) koji je imao suprugu Zuannu Zanchi i sina Steffana Damasa rođenog 12. prosinca 1710. godine, ali bi mogao biti otac “našega” zlatara Stefana Piazzu (? - Venecija, 7. rujna 1703.), odnosno Francescov djed i pradjed Steffana Damasa Piazzu. Nema sumnje da su upravo tom zlataru, Francescu Piazzu pok. Steffana, porijeklom iz sjeverne Italije, i njegovoj supruzi Paoli (Paolizi), u Zadru rođene dvije kćeri. Eugenia Betta je krštena 11. srpnja 1652. godine,⁶² a Fedriga 16. svibnja 1658. godine.⁶³ Nije poznato

je li s njima u kakvu srodstvu bio i izvjesni “Iacinto Piazza”, od kojega je ista ona bratovština Bl. Dj. Marije od Snijega 10. veljače 1691. godine nabavila srebrne krune.⁶⁴ Moguće je da se radi upravo o one dvije krune koje zlatar Giuseppe Rado 1745. godine uređuje. Vjerojatno je isti taj “Iacinto”, ovaj put naveden kao “[...] Giacinto Piazza orefice [...]” stanovnik Zadra, zabilježen kao svjedok u jednom dokumentu od 18. listopada 1711. godine.⁶⁵ Nadamo se da će buduća arhivska istraživanja ovdašnjeg zlatarstva dati odgovore i na ta pitanja, te donijeti nove podatke o zlatarima iz obitelji Piazza, ali i o drugim za sada nepoznatim lokalnim majstorima i njihovim djelima, za koja se na temelju sadašnjih saznanja može ustvrditi da su relativno rijetka, u odnosu na velike količine zlatarskih predmeta iz venecijanskih radionica kojima se tijekom 17. i 18. stoljeća opremaju domaće crkve. Takvi su postupci narudžbe i dopreme umjetnina iz tamošnjih radionica bili uobičajeni i u drugim oblicima likovne umjetnosti. No, iako mnogo skromnija, lokalna zlatarska proizvodnja u tom razdoblju nije bila sasvim iščezla, a zlatari iz obitelji Piazza i drugi ovdje spomenuti majstori svjedočanstvo su neprekinutog djelovanja domaćih zlatara i njihovih radionica, čime je ipak nastavljena bogata tradicija zadarskog srednjovjekovnog zlatarstva.

Prilog

1691., 10. III. - *Predstavnicu bratovštine Bl. Gospe od Snijega iz crkve Sv. Donata sa zlatarom Stefanom Piazzom dogovaraju izradu srebrnog pokrova za sliku Bogorodice.*

Adi 10 Marzo 1691 Zara

Hanno stabilito li Signori Marchiol del quondam Signor Capitan Francesco Marchi Retor, Pietro Ferrari è Gerolimo Mori Conseglieri della Pia Compagnia della Beata Vergine dell Oratorio in San Donato di sopra con l'opinione di diversi altri soggetti di detta Compagnia di vestir essa sacra imagine con una lama d'argento mà perche s'atrovano scarsi di dannaro di ragione della Chiesa convengono essi Signori col Signor Steffano Piazza orefice di questa Citta di far per mano sua capitar da Venetia la lama d'argento che deve coprire detta sacra imagine della grandezza è misura come sarà il disegno, che le sarà esibito facendola lui tirare, e disegnare come vedra proprio, pur che la lama sij tirata sotilmente è di minor spesa, che sij possibile. Per detta spesa si dovranno li sopradetti Signori valere delli ducatti cinquanta correnti, che deve il Signor Zanetto Ricardi quondam Pietro in fine

dell'anno delli Rettorati sino al suplimento delli ducatti doicento è cinquanta patuuti con Publico Instrumento de di 22 Zugno 1683 et Scrittura privata dedi 22 Zugno 1690 per il restauro della Casa Gandelini da lui già habitata. Et perche il Signor Piazza possi essere sicuro d'essere risarcito della spesa chè facesse dovranno li sudetti 50 ducatti essere ogni anno riscossi non da Rettori successori ma dal Signor Pietro Ferrari con quali dovra esso sodisfar l'importar della spesa sopra detta in fede di che sarà la presente dalle parti sottoscritte, et Io Iseppo Lantana hò fatto la presente così pregato dalli [...]

Io Melchior Marchi Rettor affermo quanto si contiene nella presente

Io Pietro Ferrari consiglier Affermo quanto nella presente si contiene

Io Girolamo Mori consiglier affermo quanto nella presente si contiene

Io Stefano Piazza afermo quanto di sopra (DAZd, Bratovštine, br. 170, Bratovština Bl. Dj. Marije Snježne u Sv. Donatu, bez oznake stranica.)

Bilješke

¹ JAKŠIĆ, N., 2004., 16.

² KATALOG, 2004., 230-232 (Radoslav Tomić, kat. br. 143).

³ KATALOG, 2004., 249 (Radoslav Tomić, kat. br. 155).

⁴ KATALOG, 2004., 255-256 (Radoslav Tomić, kat. br. 164).

⁵ KATALOG, 2004., 256 (Radoslav Tomić, kat. br. 165).

⁶ PAZZI, P. 1992., 150.

⁷ BIANCHI, C. F., 1877., 387, 497. Treba upozoriti da se Bianchijev podatak o osnivanju bratovštine 1688. godine ne podudara s godinom izrade oltara.

⁸ GOJA, B., 2006., bilješka 29, 129; GOJA, B., 2010., 91-93.

⁹ "Adi 10 Ottobre 1693.

Io Steffano Piazza o Riceputo dal Signor Piero Ferari Duchati di Argento quaranta di Ragione della begiata vergine del oratorio quali sono a Conto della Coperta di lama di Argento per la deta beata Vergine li deti duchati quaranta et altri che ocovevano per la deta lama sarà a Rizicho tanto nel mandar il danar quanto nella venuta della lama di deta beata vergine.

et io sopra deto fato la presente di mano propria

Adi 25 maggio 1694.

Piu o Riceputo io sopra scritto duchati di argento setanta dicho n. 70: quali anco da servir come di sopra et a Rizigio come nella sopra deta.

Adi 5. luglio 1694.

Io sudeto o Riceputo dal sopra deto duchati Vinti Cinque di Argento 1:12: bona moneda sono per saldo della lastra del abito della B. V. come ancho il porto et abelimenti fatti nella lastra Val. - 1 516:12." (Državni arhiv u Zadru, dalje: DAZd, Bratovštine, br. 170, Bratovština Bl. Dj. Marije Snježne u Sv. Donatu, bez oznake stranica).

¹⁰ U zapisu se između ostalog navodi: "[...] l'abito della Beata Vergine cioè e l'abito d'argento [...] Fatura del detto Abito [...] Casella [...] provision [...]" s iznosima troškova; zatim mjesto i datum "Venetia li 19. Giugno 1694."; slijedi zapis "Contadi per nolo quando mando li ducati 110 à Venetia [...] Contadi per nolo quando parti la lastra [...] Contadi al Signor Piazza per abelimenti fatti sopra la Lastra et bambin [...]". Budući da se spominje *bambin* može se pretpostaviti da je slika prikazivala Bogorodicu s Djetetom (DAZd, Bratovštine, br. 170, Bratovština Bl. Dj. Marije Snježne u Sv. Donatu, bez oznake stranica).

¹¹ BIANCHI, C. F., 1877., 386.

¹² DAZd, Bratovštine, br. 150, Bratovština Gospe od Snijega u Sv. Donatu, bez oznake stranica.

¹³ "3 Agosto (1745) pagati all'orefice Rado per far netar la lama d'argento che cuopre il vestito dell'Imagine della B. V., li due calici, due corone, e la pace - 10: -. Si fa memoria che detta lama d'argento si è ritrovata di peso d'onzie novanta." (DAZd,

- Bratovštine, br. 167, Bratovština Bl. Gospe od Snijega u Sv. Donatu, 8).
- ¹⁴ PAZZI, P., 1994., 115-116; JAKŠIĆ, N., 2004., 41.
- ¹⁵ “3. Aprile (1723) Contadi al Signor Iseppo Rado orese per Comodar la Lampada di argento - L. - 12:-.”
(Župni ured crkve Sv. Šime, Zadar, SSmo Sacramento, knjiga računa, str. 27.v.)
- ¹⁶ “Ad 2 Maggio 1737 Zara. Stima fatta di Perle, Ori et Argenti di me Gastaldo Iseppo Rado con un Compagno Orefice. [...] Io Giuseppe Rado Gastaldo o stimato. Io Valerio Costioli Orefice o stimato.”
(DAZd, Zadarski bilježnici (dalje ZB), Francesco Bonicelli (1707. - 1746.), B. III, n. 38, 16).
- ¹⁷ “Adi 15. Giugno 1770. Il Signor Giuseppe Rado ritrovandosi nella Comune di S. M. Chiesa, ed in casa di sua abitazione rese l'anima al Signor Iddio in età d'anni 78 munito de Santissimi Sacramenti da me D. Michele Cettina Canonico e Curato di questa Metropolitana. Il Cadavere è stato sepolto nella Chiesa delle Molto Rev. M.M. di S. Maria.”
(Arhiv Zadarske nadbiskupije (dalje AZdN), Župni ured Sv. Stošije u Zadru (dalje ŽUSVS), Zbirka matičnih knjiga (dalje ZMK), Knjiga umrlih X (1754. - 1771.), 132.v.)
- ¹⁸ DAZd, Bratovštine, br. 150, Bratovština Gospe od Snijega u Sv. Donatu, bez oznake stranica.
- ¹⁹ BIANCHI, C. F., 1877., 464, 466; KATALOG, 2004., 271-272 (Radoslav Tomić, kat. br. 184).
- ²⁰ O ovoj bratovštini i crkvi Sv. Silvestra više u: BIANCHI, C. F., 1877., 428-430; 493-494; PETRICIOLI, I., 1976./1977., 145-154.
- ²¹ “Signor Stefano Piazza fu fatto fratello in luoco del Signor Lorenzo Cortinorci morto li 30 Agosto passato”; “Ad 28 settembre 1703. Il contrascritto Signor Piazza Passo da questa ad altra miglior vita in Venetia il giorno sudeto.”
(DAZd, Bratovštine, br. 179, Bratovština Sv. Silvestar, Zadar, 1659. - 1833., sv. 5. Popis braće ove bratovštine 1659. - 1775.; Nota de Fratelli di San Silvestro-Registro de Fratelli Vivi e Morti (dalje: DAZd, Bratovštine, br. 179., Bratovština Sv. Silvestar, Zadar, 1659.-1833., sv. 5.), bez oznake stranica)
- ²² “Adi 21. Dicembre 1703. Il Signor Francesco Piazza fu creato fratello della Nostra Scola in Luoco del quondam Signor Stefano Piazza suo Padre come appar nel Libro delle parti del 73.”; “Adi 17. Settembre 1721. Il contro scritto Passo da questa ad altra miglior Vita il giorno sopra detto.”
(DAZd, Bratovštine, br. 179, Bratovština Sv. Silvestar, Zadar, 1659. - 1833., sv. 5., bez oznake stranica)
- ²³ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga umrlih VIII (1716. - 1730.), 61. Vjerojatno je u knjigu upisan jedan dan kasnije pa otuda razlika u datumu.
- ²⁴ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XII (1674. - 1685.), 196.
- ²⁵ “1690. Notta fatta dal Signor Stefano Piazza fu Gastaldo il predetto anno delli sottoscritti Argenti che s'attrovano in Potere della Scola di Signori Signori Govenatori di san Silvestro qualli consegno al gastaldo successore che fu il Signor Tomaso Tomasoni - pesati dal sudetto Signor Stefano orefice [...]”, slijedi popis srebrnine. Uz više drugih popisa na str. 134-143 (tekst pod naslovom “Robbe le quali s'attrovano entro nella Chiesa”), donesen je vrlo detaljan i vrijedan opis unutrašnjosti crkve Sv. Silvestra. (DAZd, Bratovštine, br. 179., Bratovština Sv. Silvestar, Zadar, 1659. - 1833., sv. 6. Opći inventar pokretnih i nepokretnih ove škole 1674 i prijepis od prije i redakcija misa; INVENTARIO GENERALE DI TVTTI LI BENI MOBILI STABILI PRESENTI e FVTVRI della SCOLA di S. GOVERNATORI di SAN SILVESTRO ... (dalje: DAZd, Bratovštine, br. 179, Bratovština Sv. Silvestar, Zadar, 1659. - 1833., sv. 6.), str. 70-71; 118-119).
- O inventaru bratovštine Sv. Silvestra vidjeti i bilješku br. 53.
- ²⁶ Majstor je naveden kao “[...] Signor Francesco Piazza Orefice [...]”
(AZdN, ŽUSVS, ZMK), Knjiga krštenih XV (1707. - 1727.), 32.)
- ²⁷ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XV (1707. - 1727.), 48. v. Njega ćemo u nastavku rada zvati Steffano Damaso (Francesca) Piazza da bi ga razlikovali od “našega” zlatara Stefana Piazzze.
- ²⁸ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XV (1707. - 1727.), 63.
- ²⁹ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XV (1707. - 1727.), 101.
- ³⁰ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XV (1707. - 1727.), 119.
- ³¹ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XV (1707. - 1727.), 144.
- ³² AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XV (1707. - 1727.), 171. v. Francescova supruga ovdje je zapisana kao “[...] Gioanna Piazza [...]” “no nema sumnje da se radi o istim osobama.
- ³³ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XV (1707. - 1727.), 197.
- ³⁴ ČORALIĆ, L. - BALIĆ-NIŽIĆ, N., 2006., 83.
- ³⁵ Župni ured crkve Sv. Šime, Zadar, REGISTRO DELLE ADMINISTRATIONS DE SIGNORI SIGNORI GOVERNATORI DI SAN GEROLIMO DELLA NATION OLTRAMARINNA IN DALMATIA ET ALBANIA (dalje: REGISTRO). Rubovi knjige djelomično su oštećeni od vlage pa je čitanje nekih dijelova pojedinih zapisa otežano. Uz niže navedene podatke o zlataru Piazzzi (iako se u zapisima nijednom ne spominje njegovo ime ne bi trebalo biti sumnje da se radi o zlataru Stefanu Piazzzi koji 1691. godine radi srebrni svijećnjak) u knjizi se navode i oltaristi koji su izradili oltar Sv. Jeronima. To su bili “[...] Fratelli Bettameli Tagliapietre a Venetia [...]” s kojima su radovi, čini se, dogovoreni tijekom 1694. a započeli u travnju 1696. godine. (REGISTRO, 3., 4.). O radovima na oltaru Sv. Jeronima i Bettamelijevima pisat ću drugom prigodom. Dosadašnja saznanja o oltaru Sv. Jeronima vidjeti u: TOMIĆ, R., 2008., 108-110, i GOJA, B., 2010. 593-595.
- ³⁶ “Contadi al Signor Orefice Piazza à conto del Cristo d'Argento et madregola ordinata [...]”. (REGISTRO, 1.)
- ³⁷ “Contadi al sudetto Piacca per il calice e pattena d'Argento dorato, e di un [...] letto con Asperges d'Argento - 396 [...]” (REGISTRO, 1.) Budući da se u nastavku spominje škropilo vjerojatno se djelomično nečitak tekst odnosi na škropionicu koja se kod Boerija naziva: *sechiello, secchiello*. (vidjeti: BOERIO, G., - 1856.(1998.), 639.).
- ³⁸ “Al Signor Piazza per supliemento del conto del Cristo e Madregola - 192 - 5.” (REGISTRO, 1.)
- ³⁹ “Il Zocco per il Cristo d'Argento.” (REGISTRO, 1.)
- ⁴⁰ “Al Signor Piazza à Conto delli quattro Candalieri di Argento ordinati - L 160 [...]” (REGISTRO, 1.v.)
- ⁴¹ “[...] Conto delli Candalieri - L - 612=-.” (REGISTRO, 1.v.)
- ⁴² “[...] per Conto delli Candalieri - L - 530=-8.” (REGISTRO, 1.v.)

- ⁴³ "Al Signor Piazza per Saldo del Importar delli Candalieri - L - 842=12." (REGISTRO, 1.v.)
- ⁴⁴ "Contadi al Signor Piazza à Conto della Pace che Costa L 96:10 B. V. - [...] 45=10." (REGISTRO, 2.)
- ⁴⁵ "Contadi al detto Signor Piazza per resto della Pace - L 96=5." (REGISTRO, 2.)
- ⁴⁶ ČORALIĆ, L. - BALIĆ-NIŽIĆ, N., 2006., 85.
- ⁴⁷ KATALOG, 2009., 208-209 (Radoslav Tomić, kat. br. 36).
- ⁴⁸ Matrikula bratovštine Sv. Jeronima čuva se u Znanstvenoj knjižnici u Zadru (28283, Ms. 791), nema ukrasni okov, a temeljitu su joj studiju posvetile Lovorka Čoralić i Nedjeljka Balić-Nižić (vidi: ČORALIĆ, L. - BALIĆ-NIŽIĆ, N., 2006., 71-130.).
- ⁴⁹ KATALOG, 2004., 243-244 (Radoslav Tomić, kat. br. 150).
- ⁵⁰ KATALOG, 2004., 247 (Radoslav Tomić, kat. br. 154).
- ⁵¹ DAZd, ZB, Simon Venier (1586. - 1616.), B. I, F. I, Prot. 2, 46.
- ⁵² DAZd, ZB, Simon Venier (1586. - 1616.), B. I, F. I, Prot. 3, 1. v.
- ⁵³ Prema pisanju akademika Ive Petriciolija, koji se u svom radu o dvije matrikule bratovštine Sv. Silvestra oslanjao na spise i fotografije iz ostavštine Luke Jelića, poznato je da je bratovština posjedovala dvije matrikule: stariju započetu 1426. godine koja se čuvala u biblioteci Lantana i drugu, započetu 1540. godine, koja se čuvala u biblioteci Filipi. Matrikula iz biblioteke Lantana donosi i podatke o tadašnjem umjetničkom inventaru bratovštine. Za obje matrikule Jelić spominje da su nekada bile obložene koricama od srebra, a za drugu i da je obložena crvenim baršunom, no njihov je okov tada već bio odstranjen pa mu nije bio poznat njegov izgled. PETRICIOLI, I., 1976./1977., 145-154.
- ⁵⁴ "Una Madregola, con li Capitoli della scolla coperta di Veludo Cremese con una figura di San Marco, et dall' altra parte di San Silvestro, con le rosette Alli cantoni è broche di relevo quatro per parte.;"
"Principio dell'Inventario delle Argenterie [...] Fatto l'anno 1694 [...] Una Matricola coperta di Veludo tutta Lamata d'argento dorato, da una parte L'inpronto di San Marco, e dal altra L'Effige di San Silvestro pure d'argento dorato." (DAZd, Bratovštine, br. 179, Bratovština Sv. Silvestar, Zadar, 1659. - 1833., sv. 6., 51., 123.)
Prema opisima, a i stoga što je u svakom popisu navedena samo po jedna matrikula, može se pretpostaviti da se radi o jednoj te istoj matrikuli.
- ⁵⁵ "[...] Fatto in Zara alla Bottega del Signor Francesco Piazza Orefice presenti il detto Signor Francesco Piazza, et [...]; [...] Fatto in Zara alla Bottega del Signor Francesco Piazza Orefice presenti il Signor Tenente Colonnello Lazaro Smiglianich et il sudetto Signor Francesco Piazza, [...]"
(DAZd, ZB, Francesco Bonicelli (1707. - 1746.), B. I, F. I, n. 3., 16-18)
- ⁵⁶ U manastiru Uspenja Presvete Bogorodice u Krupi čuva se srebrni pokrov za ikonu Sv. Arhistratiga Mihaila koji ponavlja slikani prikaz, uz dodani iskucani natpis u kojem se spominju prokurator Petar Alavanja i Nikola Lakić. Okov je izrađen od četiri ploče i označen puncama sastavljenima od slova SP unutar pravokutnika. No, treba biti oprezan u nastojanju da se ovaj pokrov pripise upravo "našem" zlataru Stefanu Piazzu ili njegovom unuku Steffanu Damasu (o kojem za sada nema podataka da je bio zlatar), jer u Zadru se tijekom 18. stoljeća u arhivskim dokumentima spominje i zlatar Sebastian Pichi. U dokumentu od 11. srpnja 1777. godine navodi se kao jedan od svjedoka "[...] Sebastian Pichi quondam Angelo da Venezia orefice dimorante in questa Città [...]". (DAZd, ZB, Bortolo Ferrari (1763. - 1783.), B. IV, F. IV, L. XXVIII, 24. v.). Isti je majstor zajedno sa zlatarom Domenicom Sambugnachom naveden kao svjedok u dokumentu od 21. veljače 1781. godine. ("[...] presenti li mistri Sebastian Pichi quondam Anzolo, e Domenico Sambugnach quondam Antonio ambi orefici in questa Città [...]". DAZd, ZB, Bortolo Ferrari (1763. - 1783.), B. IV, F. IV, L. XXXI, 36.). Nije isključeno da su u istom razdoblju djelovali i drugi domaći zlatari koji bi u označavanju svojih radova koristili iste inicijale.
- ⁵⁷ DAZd, ZB, Antonio Itcovich (1698. - 1715.), B. I, F. I, 3.
- ⁵⁸ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga vjenčanih VI (1656. - 1706.), 325.
- ⁵⁹ DAZd, ZB, Simon Braicich (1645. - 1678.), B. III, F. I, Prot. 13, 34. v.-35.
- ⁶⁰ DAZd, ZB, Simon Braicich (1645. - 1678.), B. III, F. I, Prot. 14, 19. v.
- ⁶¹ DAZd, ZB, Simon Braicich (1645. - 1678.), B. III, F. III, Prot. 50, 7-7. v. Na kraju je zapsa kao jedan od svjedoka naveden i izvjesni "[...] Signor Gio: Battista Richi orefice [...]" stanovnik Zadra.
- ⁶² AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih X (1643. - 1656.), 218. Majstor je naveden kao "[...] Signor Francesco Piazza Orefice [...]"
- ⁶³ AZdN, ŽUSVS, ZMK, Knjiga krštenih XI (1656. - 1674.), 26. U maticama nisam uspio pronaći podatke o vjenčanju Francesca pok. Steffana Piazzu i Paole u Zadru ili o rođenju zlatara Stefana Piazzu koji je i glavna tema ovog rada.
- ⁶⁴ "10 Febraro 1691 per contadi al signor Iacinto Piazza per aquistar le corone d'argento lam(in)a batuta L 4 fattura L 1=8 in tutto - L 5=8". (DAZd, Bratovštine, 159, Bratovština Bl. Dj. Marije od Snijega u Sv. Donatu, "REGISTRO DELLE VACHETE", 75.).
Moguće je da se radi o krunama za likove Bogorodice i Djeteta prikazane na slici koju je štovala bratovština.
- ⁶⁵ DAZd, ZB, Antonio Raduleo (1701. - 1721.), B. I, F. I, 3, 32.

Literatura

- BIANCHI, C. F., 1877. - Carlo Federico Bianchi, *Zara cristiana I*, Zara.
- BOERIO, G., 1856.(1998.) - Giuseppe Beorio, *Dizionario del dialetto veneziano*, Venezia (ristampa Firenze, 1998.).
- ČORALIĆ, L. - BALIĆ-NIŽIĆ, N., 2006. - Lovorka Čoralić - Nedjeljka Balić-Nižić, *Iz hrvatske vojne povijesti - Croati a cavallo i Soldati Albanesi*, njihova bratovština i gradivo o njezinu djelovanju od 1675. godine do sredine XVIII. stoljeća, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, 24, Zagreb, 71-130.
- GOJA, B., 2006. - Bojan Goja, *Doprinos slikarskom opusu Giovannija Battiste Augustija Pitterija - Otajstva Presvetog Ružarija u Sutomiščici na otoku Ugljanu i arhivska istraživanja*, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 30, Zagreb, 121-130.
- GOJA, B., 2010. - Bojan Goja, *Mramorna oltaristika u 17. i 18. stoljeću na području Zadarske nadbiskupije*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb.
- JAKŠIĆ, N., 2004. - Nikola Jakšić, *Zlatarstvo u Zadarskoj nadbiskupiji do XX. stoljeća*, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije - Zlatarstvo*, (ur.) Nikola Jakšić, Zadar, 5-41.
- KATALOG, 2004. - *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije - Zlatarstvo*, (ur.) Nikola Jakšić, Zadarska nadbiskupija, Zadar.
- PAZZI, P., 1992. - Piero Pazzi, *I punzoni dell' argenteria veneta I, Venezia e Dogado*, Pietas Julia Pola, Centro di Studi Storici della Comunità Italiana di Rovigno, Rovigno d'Istria.
- PAZZI, P., 1994. - Piero Pazzi, *Itinerari attraverso l'oreficeria veneta in Istria e Dalmazia*, Treviso.
- PETRICIOLI, I., 1976./1977. - Ivo Petricioli, *Dvije matrikule bratovštine Sv. Silvestra u Zadru*, *Filozofski fakultet Zadar, Radovi - Razdio društvenih znanosti* (7), god. 16., sv. 16., Zadar, 145-156.
- TOMIĆ, R., 2008. - Radoslav Tomić, *Umjetnička baština Zadarske nadbiskupije - Kiparstvo II, Od XVI. do XX. stoljeća*, Zadar.
- KATALOG, 2009. - *Zagovori svetom Tripunu - Blago Kotorske biskupije*, (ur.) Radoslav Tomić, Zagreb, 2009.

Summary

New Information about Goldsmith Stefano Piazza

The article presents new information about the life and work of goldsmith Stefano Piazza in Zadar, based on the archival investigation. In 1691 he was commissioned by the fraternity of the Blessed Virgin of the Snow, to make a silver cover for the painting of the Virgin displayed on the marble altar, which the Venetian altar makers Girolamo and Francesco Garzotti made for the fraternity in the church of St Donatus around 1675. The cover was made of silver plate procured in Venice, which Piazza polished and decorated. Neither the painting nor the silver cover have been preserved, and we do not know what they looked like but it is likely that the cover was made in a similar way as other silver painting covers - covering a large part of the painting and with openings for the faces and hands of the figures. Apart from the already known piece of information about the 1691 silver candlestick, it has been established that during 1692 and 1693, Piazza made a series of other metalwork objects, mostly liturgical, for the fraternity of Croatian and Albanian soldiers in the service of the Venetian Republic, dedicated to St Jerome, which gathered in the church of St Simeon for which they had a marble altar made. These objects included a silver figure of Christ, the covers for the parish register, chalice and paten of gilt silver, a silver *aspergillus*, four silver

candlesticks and a pax. Stefano Piazza was a member of the fraternity of St Sylvester (also known as *della Pietà e della Misericordia*) which had its seat in the Zadar church dedicated to the same saint, and for which the fraternity steward made a list of reliquaries and other silver objects in 1690. He died in Venice on 28 September 1703. His son Francesco (Zadar, 21 December 1684 - 17 September 1721) is also mentioned in the sources as a goldsmith. Stefano Piazza (? - Venice, 7 September 1703) was probably the son of a north Italian goldsmith Francesco of Stefano, who is mentioned as being in Zadar between 1652 and 1668. Given that according to the available information not a single work of Stefano Piazza has been preserved, nothing can be said about his skills as a craftsman or artistic achievements, but it can be assumed that he was a respectable goldsmith who was frequently contacted by local commissioners because of his skill in making a variety of objects. Other archival data about his life and work are also published here, as well as information about other goldsmiths who worked in Zadar in the late sixteenth and during the seventeenth century.

Key words: Zadar, goldsmithing, Stefano Piazza, sixteenth century, seventeenth century, eighteenth century